Zalai Károly

Baslacsev az ablaknál

1988. február 17. volt. Szerda. Késő este. Alexander Baslacsev vodkás üveggel a kezében, kilencedik emeleti lakásának nyitott ablakában állt, és a Kuznyecov sugárút forgalmát bámulta. Szakadt a hó. Odalent az úton világító szemű fekete bogarakként, egymás nyomában araszoló autók húztak koszos csíkot. Járókelőt alig látott. A jéghideg sötétségben csak néhány árnyalak imbolygott. A szemben lévő lakótelepi házban sorra kialudtak a sárga, húgyszínű fények. A munkásosztály eltette magát holnapra, hogy tovább építse a peresztrojkát; vagyis: fényesítse a szart, gondolta megvetően Baslacsev, majd hegyeset köpött, rutinos mozdulattal lepöccintette az égő cigarettáját a mélybe, s nagyot kortyolt a vodkásüvegből, amely éppen kiürült. Le kellett volna feküdnie, de tudta, hogy neki még korán van, ő csak hajnal tájt, s csupán akkor tudott elaludni, ha már elkortyolt legalább két üveggel. És ez, nézett szomorúan a kezében tartott félliteres butykosra: csak az első volt. Hozta is hamar a következőt, nehogy beálljon a lelkében a pangás. Mert attól nagyon félt. Ha józanodni kezdett, olyan keserűség és undor szállta meg, amit alig tudott elviselni. Eszébe jutott, hogy pár hónap múlva huszonnyolc éves lesz, és Anastasia gyereket vár tőle. És ő rettegve gondolt erre a jövőre. Mit csináljon egy asszonnyal meg egy gyerekkel? Majd itthon ücsörög teát kortyolva, és a babának gügyögő nejét nézi? Vegye komolyan a jövőjét, s hagyjon végre föl a dalírással, amely senkit sem érdekel? Vagy járkáljon tovább gitárjával a kezében lakásról lakásra, énekeljen, miközben sírás fojtogatja, mert semmire sem elég a pénz, amit összekapar!? Semmire! Épp hogy vodkára meg cigire futja belőle. Mikor látja végre Párizst vagy Rómát? Megtörténik-e az életében, hogy egyszer majd gondtalanul sétálgat a Tiberisz vagy a Szajna partján, aztán betér egy kávézóba, s nem csinál mást, csak figyeli a boldog és békés emberek gondtalan mozdulatait. Itt csak csótányok veszik körbe. Egész nyomorúságos életüket mocskos zugokban töltik, s csak akkor másznak elő, ha a közelben valami ennivaló akad. Szatyrukban aztán ott lapul a zsákmány: tíz deka felvágott, uborka, zsírpapírban hering, esetleg valami rongy a szinte teljesen üres áruházakból, a lelkük meg tele félelemmel, mert senki sem tudja, mit hoz a holnap. Mert itt – bár fél évszázada, tervek sora próbálja megszabni a létezést – a jövő kizárólag a véletlenen alapul. Brezsnyev után a két félhalott vén fasz tapsára táncolt a sánta és girhes szovjet medve, most meg egy agilis kopasz emberke,

mulatságos foltocskával a fején, papol valami gláznyosztról, amit talán ő maga sem vesz komolyan. A felesége viszont csinos kis bige, úgy hírlik Szergej a messzi Szibériában csencselte pár üveg pezsgőért. Az italról Baslacsevnek eszébe jutott, hogy szomjas, kiment a konyhába, kinyitotta a második üveget, rágyújtott, s megriadva észlelte, hogy alig van cigarettája. Basszus, döbbent rá, túl nagy tempóban falta a dohányt. Biztosan azért, mert elfelejtett enni. Igaz, a hűtő üres, csak valami avas szalonnát látott a sarokban meg egy agyonnyomkodott mustáros tubust. A kenyérsercliről meg tudta, hogy kőkemény, igaz, már akkor is az volt, amikor négy napja megvette. Nem csoda, hogy hozzá sem nyúlt. Ekkor a szülei jutottak eszébe. Már vagy fél éve nem látta őket, s nem is hallott felőlük. De hiszen velük aztán nem történik semmi. Az apja vasárnaponként a Ladáját szereli, anyja húst süt, ebéd után meg vasal, s közben a tévét nézi. Mindketten a nyugdíjra várnak, hogy aztán majd hétvégeken elücsörögghessenek a közeli dácsájukban. Milyen messze sodródott Cserepovec, ahol a gyerekkorát töltötte, majd dolgozni kezdett: kazánokat festett a kohóban. Szerencsére később elengedték a szülei Szverdlovszkba, ahol újságírást tanult, hogy dicshimnuszokat zenghessen a cserepoveci gyárakról, miközben ő inkább az óváros egyetlen kávézójáról szeretett volna írni. Ekkor vetette titokban papírra első verseit, s egy kölcsöngitáron elpengette őket. Persze, hogy Viszockij akart lenni, hiszen úgy érezte, az ő szívét is ugyanaz a rettenetes bánat mardossa. Ezt akarta kiírni, kiénekelni magából. Nem is bírta tovább odahaza. Először Moszkvába ment, de a fővárosi élet nem tetszett neki. Viszont szert tett néhány barátra és egy akusztikus gitárra. Majd Pityernek vette az irányt. Itt aztán jó néhány lakáskoncert hallgatósága megismerte már a bánatát, itták a vodkát, s némán nyelték magukba a szomorú hangokat, amelyeket a gitárjából csalt elő. Színpadon is föllépett, és készítettek vele néhány fölvételt. A legelsőket még meghatódva hallgatta, az utókorra gondolt, de aztán elege lett belőle. Kornyikált, s nem változott semmi. Ha még ugyanolyan maradt volna, de egyre rosszabb lett minden! Ó, ez az átkozott február! A hosszú, kegyetlen téli éjszakák, mintha ezen a földtekén soha nem lenne tavasz. Egyszerre, nem is tudta, miért, a Campo de' Fiori piacának virágai jutottak eszébe. Pár napja egy képeslapon látta az egyik lakásban, ahol énekelt. A konyhaszekrény ablakába volt betűzve a lap. Kivette és hosszan gyönyörködött a mesés színekben, aztán megfordította, s a különleges olasz bélyeget is megcsodálta. Úr Isten, gondolta, ezek szerint létezik olyan ember, aki eljut ide. Hát akkor van még remény! A házigazda elmesélte neki, hogy ezen a téren égették el Giordano Brunót, akiről a főiskolán azt tanították nekik, hogy ő volt a marxista dialektika atyja. De aztán máglyára küldte őt a

nagytőke meg az imperialista burzsoázia, gondolta Baslacsev gúnyosan, és elhatározta, hogy ír belőle egy dalt. De amint másnap belekezdett, azonnal elment tőle a kedve. Már vagy egy éve semmi használható nem jutott eszébe. Kész, kiürült, kiégett, mostanában gitárral a kezében úgy érzi magát, mint egy majom. Ott ül kockás ingében, (amit Lengyelországban vett egy haverja), hosszú sörényében, hajlott a háttal, s az üldözött poéta pózában tetszelegve pengeti a húrokat, makog hozzá, s várja, hogy a publikum összecsapja a tenyerét. Olcsó siker. Legalább üldöznék, de békén hagyják, mert pontosan tudják, hogy a káposztaszagú konyhák falán túlra nem jut el a hangja. Egy ideig titokban arra vágyott, hogy majd őt is szamizdatban terjesztik. Most már szégyelli magát érte. Az ő dalai nem olyanok. Azt a fájdalmat, amit őt járja át, csak kevesen értik. Néha úgy érzi, igazából magának írta valamennyit. A múltkor megszámlálta, még hatvanra sem futotta az erejéből. Öt év alatt! És szép lassan elment a kedve önmagától. Egyre inkább szerencsétlen bohócnak tartotta magát. Az utolsó játékai során, úgy érezte, a legőszintébb az lenne, ha letenné a gitárját az egyik sarokba, s világgá menne. Oda, ahol jó idő van, ahol tejeskávét szolgálnak föl a pincérek, akiknek fehér szalvéta lebeg a karján, csokornyakkendőt és fényesre suvickolt, fekete lakkcipőt viselnek, s nagy szeretettel helyezik az ember elé az asztalra az étlapot. Kispolgári csökevény… Neki már mindenről ez a mocskos ideológia jut eszébe, amit évtizedeken át harsogtak úton-útfélen. De hiába! Csak annyit értek el, hogy minden megkeseredett benne. Akárhova nézett is magában, mindenünnen csak hányadék buggyant elő. Jeszenyin versét kezdte suttogni reszkető ajakkal: fekete ember, feketén fekete, fekete ember telepszik mellém az ágyra, fekete ember nem hagy aludni éjeken át. Arra gondolt közben, hogy harminc éves volt az aranyhajú bárd, amikor föllógatta magát, itt Pityerben. Temérdek kötetet írt, s elfogyasztott jó néhány nőt. Na jó, még két éve van, hogy ő is összehozzon legalább egy kötetnyi verset. De ahhoz írnia kéne, miközben úgy érzi, kiürült az agya. Nincs abban már semmi, nem maradt itt egy fikarcnyi szépség sem, az összes téli estét, nyári mezőt, őszi lombokat és tavaszi reggelt megírták már a nagyok. Blok, Puskin és Jeszenyin fölfalt előle mindent. Neki csak a néma bánatot hagyták. Rágódjon rajta. Közben elfogyott a második vodka is, és cigije sem volt már. Ennél kétségbe ejtőbb helyzetet elképzelni sem tudott! És színjózannak érezte magát! Igaz, az előbb átesett a fotelon, amikor bement a konyhába, hogy átkutassa a szekrényeket, hátha talál valahol innivalót. De sajnos semmire sem bukkant. Ezt a jelenetet már jó néhányszor eljátszotta az utóbbi hetekben, de ütődött módon még mindig hitt a csodákban, hátha egy jótündér telepakolja vodkával és cigivel a polcokat,

miközben ő vég nélkül ábrándozik. Megállt az ablak előtt, s azon tűnődött, mit csináljon? Ha nyitva hagyja, megfagy, ha meg becsukja, a mozdulattól olyan végleges lesz minden, mintha lehullott volna a függöny az előadás után. De ő még várt valamire! A szembe lévő házban már csak egy ablak mögül szűrődött ki némi szennyes fény. Talán lámpafénynél baszik a kéjenc Iván, vagy fojtogatja bajszos feleségét, mert elege lett belőle. Baslacsev keserűen arra gondolt, hogy az összes besúgó, seggnyaló, az összes pártitkár és önkéntes rendőr már biztosan az igazak álmát alussza, s halott arcukat mocskos párnáikba fúrják. Ó, hogy gyűlölte valamennyit. Miattuk történt mindaz, ami most szinte összeroppantja őt. Ezek bezzeg tudnak aludni, nem gyötri őket a lelkiismeret. Csak az ilyenek képesek nap-nap után fölkelni, s bemasírozni gyárba, hivatalba. Nem, ő holnap itthon marad, beteget jelent megint. De ha így folytatja, a végén még kirúgják, s közveszélyes munkakerülő lesz, aki majd sunyin, fal mellett lopakodik haza, nehogy elcsípjék a zsernyákok. Csak egyetlen szál cigije lenne! Átkutatta az összes ruhája zsebét, de csak egy üres gyufásdobozt talált, ami jól jelképezte válságos helyzetét. Ekkor visszabotorkált az ablakhoz. Már jéghideg volt a szoba, s rettenetesen fázni kezdett, úgy hogy egész testében reszketett. Tűz kéne, nagy tűz, s vágyakozva gondolt Giordano Bruno máglyájára. Ott kéne most állni a lángok között. Égessék el, ő senkinek sem kell! Ha hamuvá lesz, vele ég az összes gondja, és megszűnnek a mocskos reggelek is, nem gyötri többé munka, bánat, ugye fekete emberek!? Odaállt az ablak elé, s kihajolt. Az utca túloldalán két részeg alak támolygott összefogódzva. Szájukban cigaretta égett, hevesen mutogattak valamit egymásnak, s artikulátlanul röhögtek. Baslacsevnek ekkor pompás gondolata támadt. Az lesz a legjobb megoldás, ha tőlük kér cigarettát. Amikor átmászott a párkányon, megcsendült a nyakában lógó három, apró csengettyű: a talizmán, ami úgy tűnik, már nem segít rajta. Leugrom cigarettáért, mormogta, jókedvűen elvigyorodott, aztán levetette magát a mélybe.